

به نام خدا

معنی لغوی شخصیت

- شخصیت معادل واژه انگلیسی personality است . از ریشه person به معنای نقابی که بازیگران بر چهره می‌گذاشتند گرفته شده است به این موضوع اشاره می‌کند. که شخصیت هر کس ماسکی است که او بر چهره می‌زند

معنای عامیانه شخصیت

در حرف این واژه به معنای چهره مشهور و داری صلاحیت
در حوزه های مختلف می باشد . مانند شخصیت سیاسی
، علمی ، هنری

مفهوم روان شناسی واژه شخصیت

شخصیت عبارت است از ویژگی های جسمی ، روانی و رفتاری که هر فرد را از افراد دیگر متمایز می کند

عوامل بوجود آورنده شخصیت

- وراثت : شامل ویژگیهای جسم و تواناییهای بالقوه

- محیط : فرایندهای محیطی و اجتماعی که موجب بالفعل شدن تواناییهای بالقوه میشوند

آغاز تشکیل شخصیت

جنسیت یا ترکیب اسپرماتوزوئید با اووم در جریان عمل لقاح
نخستین سنگ بنای شخصیت انسان است

ویژگیهای ژنتیک انسان

- هر سلول انسان دارای 23 جفت کروموزوم است
- سلولهای جنسی دارای 23 عدد کروموزوم جنسی زنان XX و 23 عدد جنسی مردان XY است.

ژنتیک و اختلال شخصیت

- هر نوع تغییر در ساختار کروموزومی و تعداد آنها موجب اختلال میشود . مثلاً در اختلال منگولیسم فرد یک کروموزوم اضافه دارد

علل ایجاد اختلالات ژنتیکی

- تغییر در تعداد کروموزومها

- جهش در ژنها

تاثیر عوامل محیطی مانند اشعه X بر ژنها

دستگاه اعصاب و انواع شخصیت

دستگاه عصبی که از طریق جریانهای عصبی فعالیتهای انسان را اداره میکند در افراد مختلف یکسان نیست و تفاوتهای آن در شخصیت فرد تاثیر میگذارد.

نظریه پاولف نسبت به دستگاه اعصاب و شخصیت

در سیستم عصبی انسان تفاوت‌های فردی مشاهده میشود. چهار
نوع شخصیت را بر حسب آنکه در آنها برانگیختگی یا
بازداري غلبه داشته و این دو ویژگی متحرک یا متعادل
باشند بر شمرده است

هورمونها و شخصیت

- آنزیمها و هورمونهای کنترل کننده شخصیت و رفتار
ترشحات غدد مختلف بدن هستند. مهمترین این غدد، غدد
درون ریز هستند. عامل اصلی ایجاد کننده تعادل و برقرار
کننده ثبات محیط داخلی بدن هستند.

هورمونها و شخصیت

هورمونها ترشحات غدد درون ریز می باشند و فعالیت بخشهای مختلف بدن را کنترل می کنند بسته به میزان ترشح هورمونها شخصیتهای مختلف با ویژگیهای جسمی ، خلقی و هیجانی متفاوتی ایجاد میشود

محیط و شخصیت

ویژگی های وراثتی برای شکوفائی نیاز به زمینه مناسب محیطی دارند و برای تحقق هر کدام از این ویژگیها یکدوره سرنوشت ساز وجود دارد که اگر فرد در محیط نامناسب قرار گیرد از بسیاری جنبه های رشد شخصیت عقب مانده خواهد شد که قابل جبران نمی باشد

رشد شخصیت کودک

شخصیت فرد تحت تاثیر عوامل ژنتیکی و محیط فیزیکی و شیمیایی درون رحم مادر تعیین شده و بعد از تولد تحت تاثیر ویژگی های محیطی ، خانواده ، طبقه اجتماعی و فرهنگ جامعه رشد کرده و به صورت مراحل پیوسته شکل میگیرد

ثبات خلق و خو در دوران زندگی

بر اساس نتیجه تحقیقات شیفر و بیلی خلق و خو از نوزادی تا دوران بلوغ دارای ثبات نسبی است

ریشه واکنشهای اجتماعی

نوزاد از بدو تولد فعالانه با حرکاتی مانند تعقیب چشمی ،
لبخند زدن ، گریه کردن ، با مادر در تماس است و این
تعاملات پایه اولیه واکنشهای اجتماعی میشوند

نقش شیر دادن در رشد شخصیت

به نظر فروید شیر خوردن علاوه بر ارضاء نیاز گرسنگی
عامل ایجاد رضایت خاطر ، دلبستگی ، منبعی برای تسکین
ناراحتی و اضطراب نوزاد است و نقش مهمی در رشد
شخصیت او ایفا میکند

وابستگی (Attachment)

تمایل نوزاد به حفظ تماس بدنی یا ادراکی با مادر می باشد .
وابستگی به مادر موجب ایجاد روابط متقابل اجتماعی و
شناخت افراد مؤثر در زندگی بعدی میشود و در واقع انسان
را به جامعه بشری پیوند میدهد .

وابستگی در حیوانات

در حیوانات از جمله شمیانه ها الگوهای وابستگی بسیار شبیه به انسان توسط هارلو گزارش شده است. این وابستگی به مادر عامل تغذیه و امنیت خاطر برای جانور می باشد

محرکهای محیطی مطلوب

یکسانی و آشنایی زیاد خسته کننده، تازگی و ناشناس بودن زیاد ترسناک و نگران کننده است و نقطه مطلوب بین این دو وضعیت قرار دارد

اضطراب

نظیه پردازان یادگیری اجتماعی و رفتارگرایان ، اضطراب را
سایق اکتسابی یا پاسخ هائی میدانند که از طریق تداعی
بعضی محرکهای معین با درد و ناراحتی نظیر صدای بلند
و ناگهانی در کودک شکل گرفته است

آغاز سخن‌گویی

پاسخگو بودن و توجه داشتن والدین مهم‌تر از پیچیدگی کلامی آنها در تعیین زودتر به حرف آمدن کودکان می‌باشد. رشد اجتماعی کودک با ظهور نخستین کلمات در آغاز سال دوم شروع می‌شود.

رشد سخنگویی و رشد روابط اجتماعی ارتباط
نزدیکی باهم داشته و صورتی دو جانبه دارند،
زیرا زبان در واقع مهمترین وسیله ارتباط
متقابل است.

علل تأخیر در رشد کلام

عدم رشد زبان تا 2 یا 3 سالگی بدون علت عضوی معمولاً
علامت وجود اختلال در روابط اجتماعی است

نقش الگوهای فرزند پروری در رشد شخصیت

به طور کلی میتوان گفت که الگوهای فرزند پروری بدون تردید در رشد شخصیت نوزادان اهمیت ویژه ای پیدا میکند

دوره پیش دبستانی (کودک اول 2-5 سالگی)

این دوره رشد جسمی در شکل دهی شخصیت به اندازه شیر خوارگی مهم نیست. اما امتداد دوره قبل است از جهاتی اساسی و برای رشد شخصیت کودک حیاتی است.

اهمیت بازی

به نظر پیازه بازی کلید اصلی کشف دنیای اطراف است و یکی از اساسی ترین فرایندهای رشد دادن استعدادها در دوره پیش دبستانی میباشد

نگهداری ذهنی

تجسم اشیاء بدون حضور آنها در ذهن کودک

مراحل یادگیری زبان

1- اسامی

2- افعال

3- حروف اضافه

4- ضمائر

خود محوری

- پیازه مراحل پایانی شکل گیری زبان را مرحله خود محوری مینامد رفتارهای متقابل اجتماعی کودک با ارتباطات کلامی متوازن می شود.

ویژگیهای گفتار در دوره پیش دبستانی

خودمحوری کودک در مکالمات 2 نفره بدون توجه به حضور
دیگری و گوش دادن به او، صحبت می کند

فرایندهای اصلی در رشد شخصیت

وابستگی که در دوره پیش از آن نام بردیم در این دوره به صورت پیوند جویی جلوه می کند. این پیوند جویی به صورت، خود را از گروه دانستن، همکاری کردن با گروه، و سهمی از مسئولیتها را به عهده گرفتن، خود نمایی می کند.

ساختار خانواده و رشد شخصیت

خانواده هم از لحاظ تعداد اعضاء و هم از نوع ارتباطات با کودک و در اختیار گذاشتن امکانات مختلف در رشد شخصیت او تأثیر میگذارد

عوامل اصلی در رشد شخصیت کودک

- ساختار خانواده
- ردیف تولد
- تفاوت‌های جنسی
- عدم حضور پدر
- اشتغال مادر
- گروه همسالان

ویژگی های دوره دبستانی

- دوره نهفتگی و حل عقده اودیپ
- کاهش وابستگی به خانواده
- کسب مهارت های تحصیلی
- ایجاد روابط با همسالان

کارکردهای مدرسه

- انتقال دانش
- انتقال ارزشها و فرهنگ جامعه
- ایجاد انگیزه پیشرفت
- اجتماعی کردن کودکان

چگونگی فرایند اجتماعی شدن

فرایند اجتماعی شدن در جامعه ها به طور معمول با استفاده از الگو و سرمشق دادن پاداشهای اجتماعی مشخص ، و دادن آموزشهای ویژه صورت می پذیرد

انگیزه پیشرفت درونی و بیرونی

انگیزه پیشرفت بیرونی هدفش جلب توجه و تأیید دیگران است
اما ممکن است پیشرفت حاصله برای خود فرد ارضا کننده
نباشد. ولی انگیزه پیشرفت درونی بیشتر در جهت ارضاء
درونی خود شخص است

پیش بینی انگیزه پیشرفت

انتظارات اولیه والدین و پاداشهایی که برای استقلال به خود
کودکان فراهم می کنند قابل اعتمادترین پیش بینی کننده
انگیزه پیشرفت است

دوره بلوغ

دوره بلوغ را دوره بعد از کودکی و قبل از بزرگسالی می دانند یعنی سنین 13-14 تا 18-19 سالگی. در غالب جامعه ها این دوره دوره تغییرات مهم در زندگی تحصیلی و اجتماعی فرد است.

نظریه اریکسون و هال نسبت به دوره بلوغ

اریکسون آن را دوره تعارض و هال آن را دوره فشار و
طوفان می داند

رشد بدنی در دوره بلوغ

محور اصلی رشد بدنی دستگاه تولید مثل و ترشح هورمونهای جنسی است که موجب ایجاد خصوصیات ثانویه جنسی میشود

نقش اطلاعات در دوره بلوغ

ارائه اطلاعات مربوط به بلوغ در آستانه رسیدن نوجوانان به این دوره بهداشت روانی آنها را افزایش می دهد

رشد عقلی در دوره بلوغ

در دوران بلوغ ، رشد عقلی از رشد جسمانی سرعت کمتری دارد

استقلال و تفاوت‌های جنسی

دختران ظاهراً بیش از پسران به استقلال و خودمختاری دست می‌یابند

رابطه والدین – فرزندان در این دوره

والدین باید الگوهای رفتاری و واکنش های خود را مطابق با الزامات سنّی فرزندان خود تنظیم کنند و به آنان امکان گذر بدون گرفتاری و ناراحتی از این مرحله را بدهند

رابطه با دوستان

گرایش به گروه همسالان و وابستگی به گروه ، دوستیهای پایدار ، فداکاری و وفاداری نسبت به عهد و پیمان نیز از وجوه مشخصه شخصیت در دوران بلوغ است

سطوح فعالیت‌های روانی از دید فروید

- خود آگاه

- نیمه خود آگاه

- نا خود آگاه

ساختار شخصیت از نظر فروید

- نهاد

- من یا خود

- من برتر یا فراخود

مراحل رشد روانی – جنسی از نظر فروید

- 1- مرحله دهانی (تولد تا 18 ماهگی)
- 2- مرحله مقعدی (از 18 ماهگی تا 4 سالگی)
- 3- مرحله تناسلی (4 تا 6 سالگی)
- 4- مرحله جنسی

انتقادات به نظریه فروید

- دلایل دشمنی پسر با پدر
- دلایل حسادت دختران
- قبول دوره کمون
- اثبات غریزه مرگ
- تأکید بیش از حد بر غریزه جنسی

هشت تیپ شخصیتی یونگ

درون گرای احساسی

درون گرای شهودی

درون گرای عاطفی

درون گرای متفکر

برون گرای احساسی

برون گرای شهودی

برون گرای عاطفی

برون گرای متفکر

تاریخچه نظریه های تیپ شناختی

صاحب نظران قدیمی ترین طبقه بندی تیپ شناختی شخصیت را
به بقراط و جالینوس حکمای قدیم یونان نسبت میدهند

تیپ های شخصیتی از نظر جالینوس

- سوداوی مزاج
- صفراوی مزاج
- بلغمی مزاج
- دموی مزاج

طبقه بندی کرچمر

ارنست کرچمر روان پزشک آلمانی بود . انتشار کتاب
ساخت بدن و منش و با استفاده از روشهای انسان سنجی
جسمی انسانها را به دو تیپ **فربه تنان** و **لاغر تنان** تقسیم
کرد و بعداً یک تیپ سوم به نام **سنخ پهلوانی** نیز به آنان
افزود . به هر یک از این سه سنخ جسمی یک سنخ روانی
مربوط می شود .

تیپ های شخصیتی کرچمر

- 1- فربه تنان ادواری خوب
- 2- لاغرتنان اسکیزوئید
- 3- سنخ پهلوانی صرع واره

طبقه بندی شلدون

ویلیام شلدون دانشمند آمریکایی نیز مانند کرچمر به وجود رابطه بین ویژگیهای جسمی و خصوصیات شخصیتی در انسان اعتقاد داشت . اما برعکس کرچمر این رابطه را علّت و معلولی نمی دانست بلکه به وجود رابطه همبستگی بین تن و روان باور پیدا کرده بود

سه جنبه شخصی از نظر شلدون

1- جنبه اکتومورف

2- جنبه مزورمورف

3- جنبه آندومورف

تیپ های شخصیتی شلدون

- 1- اندومورف — لذت گرایی
- 2- اکتومورف — اندیشه ورزی
- 3- مزومورف — فعالیت گرایی

انتقاد از نظریه تیپ شناسی

- غفلت از خصوصیات شخصی متفاوت با تیپ -
- وجود صفات مشترک فراوان بین تیپهای مختلف -
- چگونگی تأثیر تغییر تیپ بدنی در خصوصیات روانی -
- اعتبار علمی اندک -

نظریه تحلیل عاملی

با پیشرفت آمار گرایش برای تجزیه و تحلیل آماری خصوصیات شخصیت رشد کرد . بر اساس این نظریه ها شخصیت به عوامل کوچکتری تجزیه شده و مورد بررسی قرار میگیرد

مفاهیم سازنده شخصیت از نظر کاتل

- 1- ویژگی یا صفت
- 2- پویش یا ارگ
- 3- متا ارگ
- 4- خود و خود آگاهی
- 5- معادله تشخیصی

مکان کنترل

به عقیده بعضی از محققان افراد از نظر مکان کنترل دو نوعند.

*درونی

*بیرونی

افراد مکان کنترل بیرونی

دارای تصور فقدان کنترل بر سرنوشت خود بوده و معتقدند که آنچه بر آنان می گذرد، حاصل عوامل بیرونی چون شانس ، سرنوشت، افراد دیگر و نظایر آنهاست

افراد کنترل درونی

- خود را حاکم بر سرنوشت خود می دانند و مسئولیت و موفقیتها و شکستهای خود را خود به گردن می گیرند درونی ها در جریان رفتارها بیشتر حالت مسلط و فعال دارند.

ویژگیهای شخصیت نوع A

افراد این تیپ به طور کلی با ویژگی بی قراری و زیاده فعال بودن مشخص می شوند . در این تیپ افراد حس رقابت طلبی شدید ، پرخاشجویی ، ناآرامی ، سرعت در گفتار و حرکات و عجل بودن بیش از حد مشاهده می شود ، به طوریکه آنها را " بیماران عجله و شتاب " دانسته اند

ویژگیهای شخصیت اقتدار طلب یا نوع F

تجّر فکری ، عدم گذشت در برابر خطای دیگران ، دارای
تمایلات تبعیض نژادی ، شدیداً خود محور ، تملّق نسبت به
منابع قدرت ، امّا زورگو به زیردست ، طرفدار مجازاتهای
سخت و خشن پیشداوری نسبت به اقلیت ها .

نظریه های بشر دوستانه

این نظریه ها در تقابل با دیدگاه های روانکاوی و رفتارگرایی شکل گرفته اند بنظر آنها روانکاوی توجه خود را به جنبه بیمارگونه انسان معطوف کرده و رفتارگرایی نیروی بالقوه انسان را ندیده گرفته و دیدگاه مکانیکی دارند

فلسفه نسبت به انسان

انسانها در این مکتب به صورت موجوداتی فعال و خلاق
تصویر می شوند که تمایل و سعی در شکوفائی خود و رشد
و توسعه خود دارند . این مکتب عمدتاً به وسیله آبرهام
مزلو و کارل راجرز عرضه شده است .

نظریه مزلو

نظریه مزلو درباره انگیزش در واقع هسته نظریه شخصیت او را تشکیل میدهد به نظر او هر فردی دارای تعدادی نیازهای ذاتی است که فعال کننده و هدایت کننده رفتارهای او است و این نیازها غریزی هستند

سلسله مراتب نیازهای مزلو

نیاز برای خود شکوفائی

نیازهای حرمت — از سوی خود و دیگران

نیازهای تعلق داشتن و عشق

نیازهای ایمنی — امنیت، نظم، و ثبات

نیازهای فیزیولوژیایی — غذا، آب، جنس مخالف

نیازهای شناختی

علاوه بر سلسله مراتب نیازهای ذکر شده، مزلوبه وجود مجموعه دیگر نیازها اعتقاد دارد که به نیاز به دانستن و فهمیدن معروفند. او کنجکاوی و نیاز به دانستن را سائق‌هایی ذاتی میداند.

افراد خود شکوفا

این افراد به نیازهای رده بالاتر خود توجه دارند ، توجه آنان به شکوفا کردن توانهای بالقوه خود و دانستن و فهمیدن جهان خود است . در موقعیت آنان ، یعنی فراانگیزش ، آنان در جستجوی جبران کاستی ها یا کاهش تنش خود نیستند . هدف آنان غنی سازی و بسط و گسترش دادن زندگی خود ، و افزودن تنش در خود از طریق تجربه های چالش انگیز و متنوع است .

تعریف اختلالات شخصی

این گروه از اختلالات با الگوهای رفتاری ناسازگارانه و عمیقاً شکل گرفته ای مشخص می شوند که از نظر کیفیت با اختلالات دیگر چون روان پریشی و روان رنجوری متفاوتند .

ویژگیهای اختلالات شخصیت

1- مادام العمر و با ثبات هستند

2- غالباً در دوران بلوغ و پیش از آن قابل شناسایی می باشند

انواع اختلالات شخصیت

شخصیت نا فعال – پر خاشگر ، شخصیت ناکار آور ، شخصیت
هیستریایی ، شخصیت ادواری خوی ، شخصیت اسکیزوئیدی
، شخصیت ضعیف ، شخصیت پارانویایی ، شخصیت
وسواس فکری – عملی ، شخصیت انفجاری ، و شخصیت
جامعه ستیز

شخصیت نافع‌ال – پر خاشگر

این الگوی شخصیتی با اخم کردن، طفره رفتن، سماجت یا
ناکارآمدی عمدی که به قصد ناکام کردن دیگران انجام می
گیرد، مشخص می شود

شخصیت ناکار آور

یک شخصیت ناکار آور به اندازه یک شخصیت نا فعال –
پرخاشگر ، نافعّال است امّا کمتر متمایل به ارتباط با
دیگران است . این برجسب در مورد افرادی به کار می
رود که رفتار آنان با پاسخهای نامفهوم بی نتیجه به
محرکهای فیزیکی ، عقلی ، اجتماعی و عاطفی مشخص
می شود

شخصیت هیستریایی

این شخصیت نمایش دهنده الگویی از عدم ثبات عاطفی ،
فزون واکنشی ، خودنمایشی ، خودمحوری ، وابستگی و اتکاء
به دیگران است . این شخصیت در عین حال ، فعال و
برقرار کننده ارتباط است .

شخصیت ادواری خوی

این شخصیت که بیشتر در مورد مردان به کار میرود از لحاظ مرحله فعالی به شخصیت هیستریایی شبیه است اما از لحاظ گوشه گیری به شخصیت اسکیزوئیدی شباهت داشته و به روشنی از شخصیت هیستریایی قابل تمیز است .

شخصیت اسکیزوئیدی

شخصیتی است با ویژگیهایی از قبیل خجول بودن ، حساسیت بیش از حد ، انزوا مردم گریزی ، و اجتناب از روابط نزدیک یا بخصوص رقابت آمیز می باشد .

شخصیت ضعیف

این شخصیت با سطح پائینی از انرژی، زود خسته شدن و فقدان اشتیاق و علاقه مشخص می شود. شخصیت ضعیف علاقه بسیار کمی به برقراری ارتباطات متقابل اجتماعی با دیگران دارد، نافع‌ال و سلطه پذیری است

شخصیت پارانویایی

این شخصیت فردی حسود، شکاک، خشک و انعطاف پذیر
، و بیش از حد حساس می باشد

شخصیت و سواسی _ عملی

از خود بیگانگی ، خشکی ، زیاده از حد باوجدان و
وظیفه‌شناس بودن ، بازداري های قوی در برابر خود
جلوه گری و آرامش از دیگر مشخصه های این شخصیت
است

شخصیت انفجاری

این شخصیت غالباً از نظر سازگاری بهنجار است ،اما در دوره های خشم انفجاری خود از نظر پرخاشگری و از خود بیگانگی راه افراط می پیماید . اصطلاح صرع واره به فراموشی ای که این افراد در طول انفجارهای پرخاشجویانه خود تجربه می کنند ، اطلاق میشود

سنجش شخصیت

آشنایی با شیوه های مختلف سنجش شخصیت

انواع روشهای سنجش شخصیت

1- فنون عینی

2- فنون فرافکن

انواع فنون عینی سنجش شخصیت

- 1- مشاهده مستقیم
- 2- آزمون
- 3- پرسشنامه
- 4- فرمهای گزارش شخصی
- 5- مصاحبه بالینی

مشهورترین پرسشنامه شخصی

مشهورترین و پر مصرف ترین پرسشنامه شخصی شخصیت
سنج چند وجهی مینه سوتا (MMPI) است

انواع مصاحبه های بالینی

- مصاحبه ساختار
- مصاحبه بدون ساخت

- مثالی از مصاحبه بدون ساخت، روش تداعی آزاد است که در روان درمانی فرویدی بکار میرود.
- نمونه مصاحبه های ساخت دار کامل زمینه یابی های به وسیله دولت یا سرشماری است.

ارزیابی روشهای عینی

- موضوع اعتبار و روائی آزمونها
- عكس العملی شدن پاسخ ها

مبنای روشهای فرافکن

مبنای اصلی این روشها ، این فرض است که افراد در موقعیتهای مختلف به طور غیر مستقیم مکنونات درونی خود را فرافکنی می کنند و اگر موقعیتهای مناسبی ایجاد شود افراد شخصیت خود را در آنها بروز می دهند .

آزمونهای فرافکن

1- آزمون رورشاخ

2- آزمون بندر

3- آزمون آدم

4- آزمون TAT

تعریف تداعی آزاد

به آزمودنی آزادی کامل داده می شود تا هرچه در ذهنش است باز گو کند.

THE END

پایان

